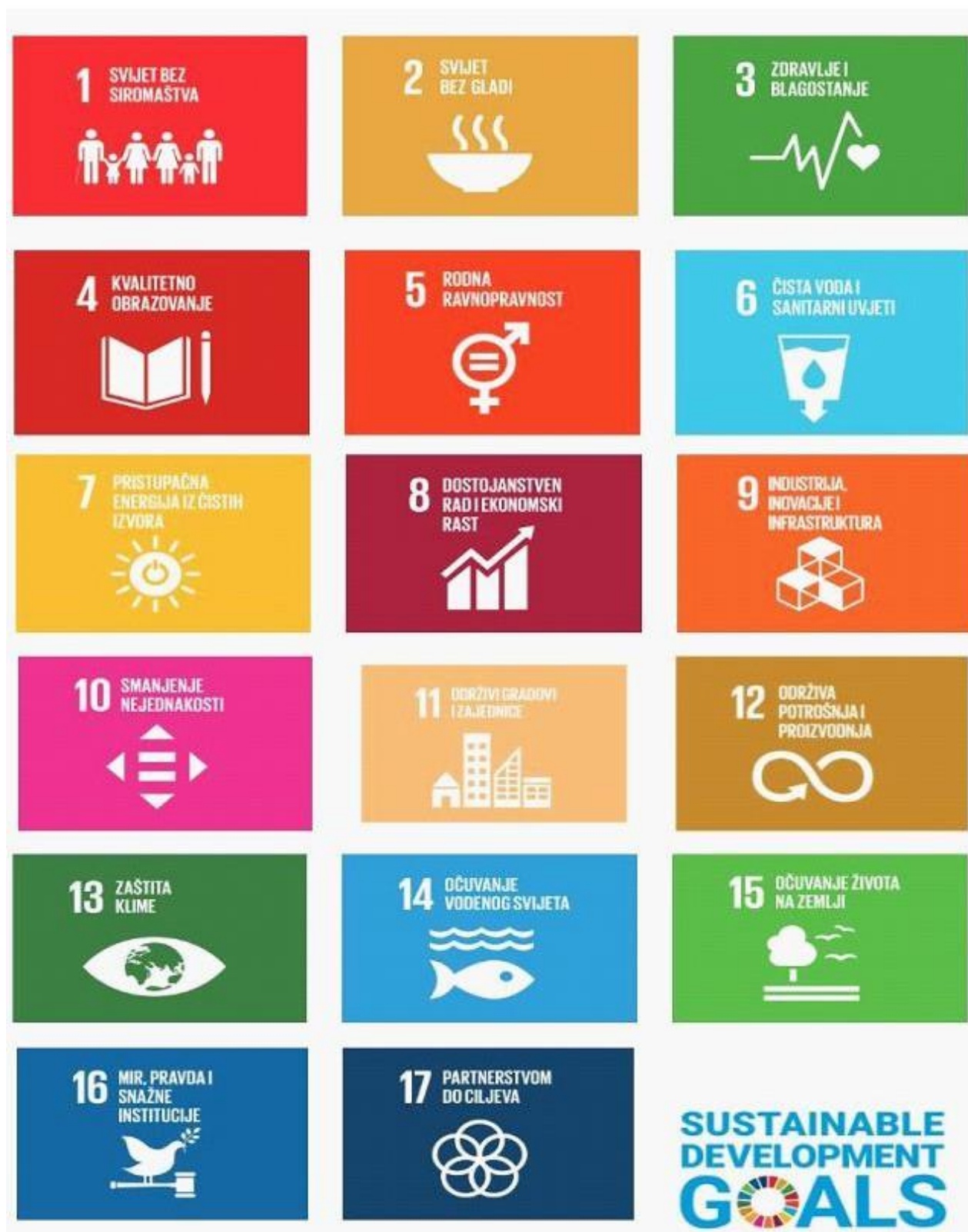


Vodič za ekološki održive dobre prakse za knjižničare u Karlovačkoj županiji



NASLOV

Vodič za ekološki održive dobre prakse za knjižničare u Karlovačkoj županiji

ZA NAKLADNIKA

Kristina Čunović

AUTORI

Anita Malkoč Bišćan

Mario Šimić

Martina Barišić Koprenica

LEKTURA

Sanja Graša

RECENZIJIA

Margareta Kulaš, prof. mentorica geografije

Đurđa Ivković-Macut, stručna suradnica knjižničarka savjetnica

IZDAVAČ

Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac

ISBN

978-953-7852-40-5

Karlovac, 2025.

Vodič je nastao kao rezultat Erasmus+ projekta GreenKO – Zelena knjižnica u zelenoj zajednici.

Dostupan je na poveznici: <https://gkka.hr/greenko-zelena-knjiznica-u-zelenoj-zajednici/>.

Financirano sredstvima Europske unije. Iznesena mišljenja i stavovi odražavaju isključivo stav autora i ne moraju se podudarati sa stavovima Europske unije ili Agencije za mobilnost i programe Europske unije. Ni Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje bespovratna sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.



Sufinancira
Europska unija

Erasmus+
Obogaćuje živote, širi vidike.



AGENCIJA ZA
MOBILNOST I
PROGRAME EU



SADRŽAJ

1. Uvod
2. Energija
 - Cilj Održivog razvoja (SDGs) 7 – Obnovljiva i dostupna energija
 - Dobre prakse u knjižnicama
3. Otpad
 - SDGs 12 – Održiva proizvodnja i potrošnja
 - Dobre prakse u knjižnicama
4. Održiva potrošnja
 - SDGs 12 – Održiva proizvodnja i potrošnja
 - Dobre prakse u knjižnicama
5. Mobilnost i pristupačnost
 - SDGs 11 – Održivi gradovi i zajednice
 - Dobre prakse u školskim knjižnicama
6. Podizanje svijesti i održivo obrazovanje
 - SDGs 4 – Kvalitetno obrazovanje
 - SDGs 6 – Pitka voda i sanitarna infrastruktura
 - SDGs 14 – Zaštita morskog života
 - SDGs 15 – Zaštita kopnenog života
 - Dobre prakse u knjižnicama
7. Zaštita klime
 - SDGs 13 – Klimatske promjene
 - Dobre prakse u knjižnicama
8. Partnerstvom do ciljeva
 - SDGs 17 – Partnerstva za ciljeve
 - Dobre prakse u knjižnicama

UVOD

Zelena je knjižnica koncept knjižnice koja se aktivno bavi promicanjem održivog razvoja, ekološke svijesti i zaštite okoliša. Takva knjižnica jest dio globalnog pokreta za održivost i nastoji educirati zajednicu o ekološkim temama kroz različite aktivnosti i programe.

Rješenja predstavljena u ovoj publikaciji jednako se odnose na sve vrste knjižnice te mogu poslužiti kao poticaj i pomoć kod pripreme u organizaciji rada knjižničara te drugih ekoloških, kreativnih i edukativnih aktivnosti.

Uloga narodne knjižnice proteže se daleko izvan zidova same ustanove – one su srce lokalne zajednice, pokretači kulturnog, društvenog i gospodarskog napretka.

Kroz suradnju s obrazovnim, kulturnim i društvenim institucijama, narodne knjižnice postaju centri inovacija i solidarnosti, mjesta gdje svatko može pronaći informaciju, inspiraciju i pripadnost.

„Program školske knjižnice ključan je za svaku dugoročnu strategiju obrazovanja, uključujući pismenost, pristup informacijama i stvaranje znanja, kao i ekonomski, društveni i kulturni razvoj.“
(IFLA Manifest o školskim knjižnicama, 2021.)

Školske knjižnice nisu samo prostor unutar škole, već su ključni dio obrazovnog sustava, a školski knjižničari u svom se profesionalnom radu kontinuirano educiraju o organizaciji rada knjižnica prema zelenim i održivim smjernicama i uputama čime pridonose ispunjenju kurikuluma i podupiru održivo obrazovanje.

Uz poticanje na čitanje, vrednovanje informacija, analizu traženog materijala, organizaciju kulturnih događanja, knjižničari često provode knjižnično-informacijske radionice i surađuju s nastavnicima u realizaciji nastavnih projekata. Knjižničari u Karlovačkoj županiji sve više provode radionice i edukacije vezane uz zelene teme čime doprinose postupku postajanja zelenim knjižnicama iako same sadržajne radionice nisu dovoljne. Do 2027. godine, osim tematski i programski, u Karlovačkoj županiji izgradit će se nekoliko novih prostora za knjižnice pa je ovaj Vodič nastao kako bi potaknuo na zelene agende.

Glavne karakteristike zelene knjižnice:

1. ekološki osviješten prostor: koriste održive materijale, energetske učinkovitu rasvjetu i reciklirane materijale u uređenju
2. zelena građa: knjižnični fond sadrži knjige, časopise i digitalne izvore o ekologiji, održivom razvoju i klimatskim promjenama
3. edukacija i radionice: organizirana predavanja, izložbe i radionice na teme poput recikliranja, klimatskih promjena i održivog načina života
4. ekološke inicijative: uključuju akcije prikupljanja otpada, sadnje drveća i promocije energetske učinkovitosti
5. digitalizacija: promicanje e-knjiga i digitalnih resursa kako bi se smanjila potrošnja papira.

Zelene knjižnice postaju sve popularnije, osobito u školama i javnim ustanovama, jer promiču aktivnu ulogu u očuvanju okoliša.

Prema Online rječniku za knjižničnu i informacijsku znanost (Struna Hrvatsko strukovno nazivlje.

Dostupno na <http://struna.ihjj.hr/>), *zelena knjižnica* ili *održiva knjižnica* definirana je kao:

- prostor dizajniran za smanjenje negativnog utjecaja na okoliš
- korištenje prirodnih materijala i biorazgradivih proizvoda
- očuvanje resursa (voda, energija, papir)
- odgovorno odlaganje otpada (reciklaža, ponovna upotreba).

Promjene klime imaju značajan utjecaj na okoliš, ekonomiju i društvo, a neodgovorno upravljanje resursima doprinosi povećanju emisije stakleničkih plinova. Ključno je pravilno upravljanje resursima, energetska učinkovitost i smanjenje ugljičnog otiska. Školske knjižnice trebaju biti primjer održivog djelovanja i edukacije.

Ovaj vodič temelji se na globalnim, nacionalnim i lokalnim strategijama i predlaže konkretne akcije koje knjižnice mogu provoditi kako bi pridonijele postizanju Ciljeva održivog razvoja (SDGs) definiranih u Agendi 2030 UN-a.

Ove mjere odnose se na:

- energiju i održivu potrošnju
- upravljanje otpadom
- mobilnost i pristupačnost
- podizanje svijesti i obrazovanje za održivi razvoj
- zaštitu okoliša
- partnerstvo.

Knjižničari, osim programa koje mogu ponuditi, moraju kao zeleni knjižničari razmišljati i o prostoru u kojem rade kao i o održivosti u radu. Bitno je nove prostore prilagođavati standardima i upućivati na Standarde koje treba provoditi u samim knjižnicama.



OSIGURATI PRISTUP ODRŽIVIM I
OBNOVLJIVIM IZVORIMA
ENERGIJE ZA SVE

Cilj održivog razvoja 7 – Obnovljivi i pristupačni izvori energije

ENERGIJA

„...ojačati međunarodnu suradnju radi olakšavanja pristupa tehnologijama i istraživanju u području čiste energije, uključujući obnovljive izvore energije, energetske učinkovitost i napredne, čišće tehnologije fosilnih goriva.“

(Ujedinjeni narodi, Agenda 2030)

Potrošnja

Potrošnja energije u knjižnici ovisi o različitim čimbenicima, kao što su lokacija zgrade, kvaliteta gradnje, razina izolacije, vrsta korištene opreme i slično.

Smanjenje potrošnje energije moguće je izborom opreme koja bolje odgovara potrebama, ulaganjem u energetske učinkovitije tehnologije i usvajanjem ponašanja koja smanjuju rasipanje energije.

Izbor odgovarajuće i energetske učinkovitije opreme može se temeljiti na energetske oznakama. Te oznake pružaju precizne informacije o potrošnji energije pojedinog uređaja, omogućujući usporedbu različitih modela na tržištu i izbor onih s niskom potrošnjom. Energetske oznake sastoje se od koda boja i slova – od zelene boje za slovo A (najefikasniji uređaji) do crvene za slovo G (najmanje efikasni uređaji).

Rasvjeta

Rasvjeta obično čini 15–20 % ukupne potrošnje električne energije u zgradama, pa prelazak na učinkovitu rasvjetu može imati velik utjecaj na smanjenje potrošnje energije.

Najtrajnije i najučinkovitije žarulje, tj. one koje emitiraju više svjetlosti po jedinici električne snage, su LED žarulje (dioda koja emitira svjetlo).

PREPORUKE

- zamijeniti žarulje sa žarnom niti i halogene žarulje LED žaruljama
- birati rasvjetnu opremu s boljom energetske klasom
- gasiti umjetnu rasvjetu kad god je moguće u korist prirodnog svjetla – otvarati rolete i uklanjati prepreke koje sprječavaju ulazak svjetlosti

- pojačati osvjetljenje svijetlim bojama zidova i stropova, koje bolje reflektiraju svjetlo, omogućujući uporabu slabijih žarulja
- održavati svjetiljke čistima radi veće učinkovitosti
- ugraditi regulatore jačine svjetla u prostorijama s različitim razinama rasvjete
- u velikim prostorijama odvojiti rasvjetne krugove, npr. žarulje uz prozore spojiti na isti prekidač
- koristiti samo potrebnu razinu rasvjete i gasiti svjetla u prostorijama koje se ne koriste
- koristiti izravnu rasvjetu za određena područja (npr. za čitanje), smanjujući opću rasvjetu.

Klimatizacija i ventilacija

Izmjene zraka između unutrašnjosti i vanjskog prostora knjižnice glavni su uzrok dodatne potrošnje energije. Sustavi klimatizacije i ventilacije mogu značajno povećati energetske potrošnje, osobito ako je konstrukcija zgrade toplinski neučinkovita.

Učinkovita klimatizacijska oprema može znatno smanjiti potrošnju energije. HVAC sustavi (grijanje, ventilacija i klimatizacija) učinkovitiji su od radijatora i grijalica.

PREPORUKE

- termostate podesiti na 24°C ljeti i zimi 21 – 24°C
- ne klimatizirati neiskorištene prostore
- redovito čistiti filtre i održavati opremu
- osigurati dobru toplinsku izolaciju knjižnice.

Kada je grijanje uključeno:

- držati vrata i prozore zatvorenima
- otvarati rolete radi ulaza sunčeve energije
- povremeno kratko prozračiti prostorije.

Kada je hlađenje uključeno:

- izbjegavati otvaranje vrata i prozora
- aktivirati zaštitu od sunca (zavjese, tende)
- prozračivati knjižnicu noću
- ugraditi tende, spuštati rolete i koristiti zavjese u toplim danima
- klima uređaje postavljati u sjenu i na prostore s dobrom cirkulacijom zraka
- prilikom kupnje uređaja konzultirati stručnjake i izbjeći predimenzioniranje
- ventilator na stropu može biti dovoljan za ugodnu temperaturu.

Staklene površine

Staklene su površine ključne za gubitke i dobitke topline u knjižnicama. Zimi, gubici kroz prozore mogu činiti do 30 % potreba za grijanjem. Učinkoviti prozori smanjuju potrošnju energije za klimatizaciju do 50 %.

PREPORUKE

- ugraditi dvostruka stakla s niskopropusnim okvirima

- brtviti prozore i vrata silikonom, izolacijskim trakama
- prozori izloženi suncu, osobito južno orijentirani, trebaju imati vanjske rolete ili tende; mogu se koristiti i prirodne sjene poput listopadnog drveća
- prilikom odabira prozora uzeti u obzir zvučnu izolaciju i IZO stakla koja smanjuju toplinsku razmjenu između dva prostora, nema pojave kondenzacija te je moguća izvedba djelomičnog zatamnjivanja za prostore na sunčanoj strani
- prozori trebaju omogućiti dobru nepropusnost i udobnost, ali ih redovito otvarati za prozračivanje.

Ostala energetska potrošna oprema:

- prilikom kupnje nove opreme obratiti pažnju na energetska klasu (A najbolja, G najlošija)
- isključiti punjače i transformatore kad se ne koriste, ili koristiti utičnice s prekidačem
- isključiti uređaje iz mirovanja (*standby* načina rada) na kraju dana (npr. router, TV) što je ušteda i do 10 %
- birati uređaje sa značajkom štednje energije (oznaka *Energy Star*).

DOBRE PRAKSE U KNJIŽNICAMA

Sve knjižnice u Karlovačkoj županiji imaju dobru prirodnu rasvjetu i opremljene su LED žaruljama. Izvan radnog vremena sva se oprema isključuje. Neke ustanove imaju mogućnost kontrole svih potrošača putem aplikacija na mobilnim uređajima ili s udaljenih računala. Takve aplikacije mogu se koristiti i za praćenje potrošnje bilo kojeg sustava.

Knjižnice provode projekte u suradnji s lokalnom zajednicom:

- Kampanja „Ugasi svjetlo“
- natjecanje razreda u školskim knjižnicama u uštedi energije
- izložbe fotografija tamnog neba.

Model kružnog gospodarstva:
manje sirovina, manje otpada, manje štetnih emisija



MODEL KRUŽNOG
GOSPODARSTVA: MANJE
SIROVINA, MANJE OTPADA,
MANJE ŠTETNIH EMISIJA

OTPAD

„... znatno smanjiti nastanak otpada putem prevencije, smanjenja, recikliranja i ponovne uporabe.“

(UN Agenda 2030)

Otpad se odnosi na skup materijala, tvari, predmeta ili dobara nastalih ljudskom djelatnošću. U kontekstu školskih knjižnica prvenstveno se uzima u obzir komunalni otpad.

Glavne vrste otpada koje nalazimo u knjižnicama su: papir, ambalaža, karton, električna/računalna oprema, metali, toneri i namještaj. Također se može pojaviti otpad povezan s prehrambenim navikama.

Kao fizički prostori opremljeni namještajem (drvo, metal, plastika), opremom (elektronička i računalna), raznim materijalima (olovke, kemijske, klamerica, alati) i dokumentacijskim resursima (knjige, časopisi, CD-ovi, DVD-ovi), zbog učestalog korištenja, zastarjelosti i vijeka trajanja odbacuju resurse kroz godišnje otpise i revizije te obnovu prostora. Zbog toga je važno slijediti politiku gospodarenja otpadom temeljenu na održivosti.

Upravljanje otpadom u knjižnicama treba se temeljiti na trima načelima:

- smanjiti količinu proizvedenog otpada na minimum
- povećati maksimalno mogućnosti ponovne uporabe
- reciklirati.

PRIJEDLOZI POLITIKE VEZANE UZ OTPAD

PREISPITATI – ažurirati Priručnik za rad i sve druge upravljačke dokumente knjižnice kako bi bili u skladu s načelima razvrstavanja otpada. To podrazumijeva i redovitu reviziju knjižnične zbirke, uključujući upravljanje otpisanom građom radi njezine kreativne ponovne uporabe.

SMANJITI – nova nabava resursa ili opreme treba se izbjegavati ako postoji mogućnost njihova posuđivanja ili ponovne uporabe.

PONOVNO ISKORISTITI I UPOTRIJEBITI – knjige koje su otpisane, ali još imaju uporabnu vrijednost, mogu se darovati, ponuditi na prodaju na sajmovima rabljenih knjiga ili koristiti u aktivnostima.

Moguće je, primjerice, koristiti ostatke papira za bilješke, izradu bilježnica ili kreativne projekte. Oštećeni namještaj može se prenamijeniti – npr. ormar se preuredi u policu, ili neki drugi komad namještaja kreativno se može urediti i prenamijeniti.

RECIKLIRATI – osigurati dostupne spremnike za različite vrste otpada, uz jasne i slikovne upute o pravilnom odlaganju i informacijama o važnosti recikliranja.

OBNOVITI – u školskim knjižnicama educirati o kompostiranju i uvesti praksu kompostiranja biološkog otpada. Ostaci hrane i organski otpad mogu se pretvoriti u gnojivo za vrtove.

DOBRE PRAKSE U KNJIŽNICAMA

U suradnji s lokalnom zajednicom (Udrugama i Gradskom knjižnicom), knjižnice provode projekte:

- projekt „Čitam, dam, sretan sam“ – promicanje solidarnosti i održivosti kroz ponovnu uporabu knjiga, udžbenika, smanjujući rasipanje i štiteći prirodne resurse.
- projekt „BookCrossing“ – slobodna knjižnica unutar ustanova za sve korisnike (stvaranje ugodnog kutka za odmor i razgovor).

Ostale aktivnosti uključuju:

- prikupljanje plastičnih čepova u školskim knjižnicama za humanitarne kampanje
- sajmovi rabljenih knjiga
- projekti vezani uz reciklažu
- sudjelovanje u projektima Eko-škole, GLOBE...



ODRŽIVA POTROŠNJA

„Promicati održive prakse javne nabave u skladu s nacionalnim politikama i prioritetima.“

(UN Agenda 2030)

Održiva potrošnja znači korištenje dobara i usluga koje zadovoljavaju osnovne potrebe i poboljšavaju kvalitetu života, uz istovremeno smanjenje potrošnje prirodnih resursa, toksičnih materijala i emisija tijekom životnog ciklusa proizvoda, bez ugrožavanja potreba budućih generacija.

Kod održive potrošnje važno je:

- razmotriti stvarnu potrebu za kupnjom
- uzeti u obzir utjecaj proizvoda od proizvodnje do odlaganja
- kupovati svjesno, od certificiranih i održivih dobavljača
- prilagoditi se lokalnim opcijama.

U knjižnicama se mogu izdvojiti tri glavna područja potrošnje:

- namještaj
- elektronička/računalna oprema
- knjige i dokumentacijski resursi.

PREPORUKE

- kupovati namještaj od održivih materijala, recikliran, trajan, lako čistiv
- nabavljati opremu grupno i u većim količinama za smanjenje troškova i bolje upravljanje resursima
- birati kompaktne, mobilne resurse (npr. laptopi, tableti, *cloud storage*)
- preferirati digitalne umjesto papirnatih procesa (npr. *online* obrasci, digitalni testovi)
- unajmiti usluge ispisa kako bi se smanjili troškovi i osigurao servis
- centralizirati opremu (npr. višenamjenski pisač za sve korisnike)
- isključivati elektroničku opremu na kraju dana
- pratiti i razumjeti potrebe korisnika prije nabave resursa
- koristiti kolektivne knjižnične kataloge i međuknjižničnu posudbu
- kupovati resurse s višekorisničkom pristupačnošću (e-knjige, časopisi)
- dijeliti resurse *online*, uz poštivanje autorskih prava.

DOBRE PRAKSE U KNJIŽNICAMA

Knjižnice u Karlovačkoj županiji od 2016. godine rade u sustavu Metelwin i ZaKi gdje koriste skupni katalog i mogu olakšati unos kupljenih knjiga u katalog te se time omogućava dijeljenje energetske resursa. Istovremeno se odvija edukacija gradskih ustanova i ustanova u kulturi o zelenoj nabavi.



MOBILNOST I PRISTUPAČNOST

UČINITI GRADOVE I ZAJEDNICE
UKLJUČIVIMA, SIGURNIMA,
OTPORNIMA I ODRŽIVIMA

Cilj održivog razvoja 11 – Održivi gradovi i zajednice

„...omogućiti univerzalan pristup sigurnim, uključivim, pristupačnim i zelenim javnim prostorima...“
(UN, Agenda 2030)

Školske se knjižnice obično nalaze u prizemlju. Kada to nije moguće, smještene su na katu uz preporuku pristupa dizalom, čime se osigurava inkluzivnost za sve korisnike. Također, imaju virtualnu prisutnost na platformama koje škole i školski centri koriste za učenje i poučavanje, kao i na društvenim mrežama koje koriste školske knjižnice – blogovima, mrežnim stranicama, društvenim mrežama.

Prostor školske knjižnice trebao bi imati dinamičan pristup:

- hodnici dovoljno široki za prolazak invalidskih kolica ili drugih pomagala za kretanje
- fleksibilan prostor koji se lako može prilagoditi različitim vrstama korištenja
- prostor osmišljen i oblikovan tako da stvara osjećaj dobrodošlice, udobnosti i veselja
- informativni izložci koji pokrivaju različite teme vezane uz građanstvo i održivi razvoj.

PREPORUKE

- police trebaju biti lako dostupne, prilagođene visini većine učenika; trebaju sadržavati nosače oznaka, držače za knjige i tematske oznake koje olakšavaju pristup informacijama
- stolice trebaju biti udobne, ergonomski oblikovane i lako se čistiti
- stolovi trebaju omogućavati razne rasporede, biti prilagodljivi za dešnjake i ljevake, kao i za različite oblike rada koji se odvijaju u knjižnici
- računalna oprema (hardver i softver) i periferni uređaji trebaju biti prilagođeni potrebama korisnika
- zbirka (knjižnični fond) treba biti raznolika u vrstama resursa (na različitim medijima i u raznim formatima), sadržajima, govornicima, uslugama i identitetima, kako bi se svi korisnici osjećali zastupljeni; treba obuhvaćati sva područja znanja, posebno u segmentima dobrobiti i okolišne održivosti jer knjižnica surađuje u stvaranju i dostupnosti otvorenih digitalnih repozitorija, platformi i usluga.

DOBRE PRAKSE U ŠKOLSKIM KNJIŽNICAMA

- školske knjižnice u Karlovačkoj županiji većinom su smještene u prostorima s jednostavnim pristupom za sve korisnike

- namještaj u svakoj knjižnici prilagođen je dobi korisnika škole kojoj knjižnica pripada
- knjižničnim fondom se upravlja putem kataloga
- provodi se međuknjižnična posudba.



PODIZANJE SVIJEŠTI I ODRŽIVO OBRAZOVANJE

OSIGURATI PRISTUP UKLJUČIVOM,
KVALITETNOM I PRAVEDNOM OBRAZOVANJU
TE PROMICATI MOGUĆNOSTI CJELOŽIVOTNOG
UČENJA ZA SVE

Cilj održivog razvoja 4 – Kvalitetno obrazovanje

„...osigurati da svi učenici steknu znanja i vještine potrebne za promicanje održivog razvoja...“
(UN, Agenda 2030)



OSIGURATI DOSTUPNOST I ODRŽIVO
UPRAVLJANJE PITKOM VODOM I
SANITACIJOM ZA SVE

Cilj održivog razvoja 6 – Pitka voda i sanitarni uvjeti

„...postići univerzalan i pravedan pristup sigurnoj pitkoj vodi za sve...“
(UN, Agenda 2030)



ZAŠTITITI, OBNOVITI I
PROMICATI ODRŽIVO
KORIŠTENJE KOPNENIH
EKOSUSTAVA, ODRŽIVO
UPRAVLJATI ŠUMAMA,

Cilj održivog razvoja 15 – Zaštita kopnenog života

Cilj održivog razvoja 14 – Zaštita morskog života

„...spriječiti i značajno smanjiti onečišćenje mora svih vrsta, osobito ono koje proizlazi iz aktivnosti na kopnu, uključujući morske ostatke i onečišćenje hranjivim tvarima.“

„...osigurati očuvanje, obnovu i održivo korištenje kopnenih i slatkovodnih ekosustava [...],
promicati održivo upravljanje svim vrstama šuma, zaustaviti krčenje šuma, obnoviti degradirane šume te značajno povećati napore za pošumljavanje i ponovno pošumljavanje.“
(UN, Agenda 2030)

Obrazovanje je ključni cilj međunarodne zajednice jer od njega ovisi svijest i djelovanje u svim sektorima. Ono nije samo sredstvo, već i cilj, jer omogućuje razvoj temeljnih vještina koje svakom pojedincu omogućuju ostvarenje vlastitog potencijala i doprinos dobrobiti društva i planeta. Kako bi se odgovorilo na izazove globalnog svijeta, djeca i mladi trebaju razviti širok spektar kompetencija.

U okviru Europskog zelenog plana, koji ima za cilj učiniti Europu klimatski neutralnom do 2050. godine, Europska komisija stavila je klimatsko obrazovanje, bioraznolikost i održivost u središte svojih aktivnosti, usvajanjem Europskog okvira kompetencija za održivost (GreenComp). Prema tom okviru, sva djeca i mladi trebaju imati znanje, vještine i stavove koji promiču razmišljanje, planiranje i djelovanje s empatijom, odgovornošću i brigom za planet i javno zdravlje.

Knjižnice doprinose razvoju ovih zelenih kompetencija poticanjem značajnog, suradničkog, cjelovitog i interdisciplinarnog pristupa, u skladu s preporukom Vijeća Europe o učenju za okolišnu održivost. Zbog hitnosti klimatske krize i velikog gubitka bioraznolikosti, sve više glasova, posebno mladih, traži da održivost postane obavezan dio kurikuluma za svu djecu i mlade.

PREPORUKE

- promicati čitanje kroz knjižnični ciklus: posuditi, čitati/koristiti, vratiti, ponovno posuditi

- organizirati kulturne događaje: susrete s piscima, znanstvenicima, osobama važnim za javni dijalog; promicati ekološki tjedan (treći tjedan svakog mjeseca)
- zalagati se za istinu – pomagati u razlikovanju točnih i lažnih informacija, s naglaskom na znanost i istinu (npr. informacijska pismenost)
- promicati vizualne medije i njihovu produkciju
- promicati kulturu mira (npr. knjižnica UNESCO-a)
- promicati multikulturalnost i vjersku raznolikost
- promicati kulturu sreće, dobrobiti i zdravog života
- zalagati se za načelo pravednosti (npr. Nacionalna kampanja „I ja želim čitati“, Male slobodne knjižnice)
- provoditi kampanje za zaštitu okoliša (npr. *Eko-škole*, eko radionice u knjižnici)
- poticati demokratsko, aktivno građanstvo u održivom razvoju
- stvoriti posebne prostore u knjižnici kao što su Eko-kutak, Zelena polica, s ekološkim pričama i lako prepoznatljivim oznakama
- organizirati natječaje (npr. Zelena priča za zeleni planet)
- sudjelovati u događanjima za promicanje pismenosti (npr. digitalna sigurnost – sigurni internet)
- uspostaviti partnerstva s lokalnim institucijama: muzeji, okolišne agencije, nevladine organizacije, poduzeća s društvenom i ekološkom odgovornošću.

DOBRE PRAKSE U KNJIŽNICAMA

U suradnji s lokalnom zajednicom, knjižnice provode projekte:

- kampanje za zaštitu okoliša – radionice i edukacije
- Zelena zona
- Čuvari prirode.



KLIMATSKE PROMJENE

PODUZETI HITNE AKCIJE ZA
BORBU PROTIV KLIMATSKIH
PROMJENA

Cilj održivog razvoja 13 – Zaštita klime

Nema ni jedne zemlje na svijetu koja iz prve ruke nije iskusila drastične posljedice klimatskih promjena. Emisije stakleničkih plinova su u porastu, i danas su za 50 % veće nego 1990. godine. Nadalje, globalno zagrijavanje uzrok je dugotrajnih klimatskih promjena, što može dovesti do nepovratnih posljedica ako odmah ne poduzmemo potrebne korake.

Aktivnosti u knjižnici:

- radionice o klimatskim promjenama
- edukacija o smanjenju emisija CO₂
- korištenje obnovljivih izvora energije.

Pokazatelji za praćenje:

- broj radionica o klimatskim promjenama
- provedene akcije za smanjenje energetske potrošnje i ugljičnog otiska knjižnice.

DOBRE PRAKSE U KNJIŽNICAMA

U suradnji s lokalnom zajednicom knjižnice provode projekte:

- zeleni pojas
- volonteri – uređenje okoliša i vrtova
- reciklažne radionice.



OJAČATI GLOBALNO
PARTNERSTVO ZA ODRŽIVI
RAZVOJ

Ciljevi održivog razvoja mogu se realizirati samo uz snažnu opredijeljenost za globalno partnerstvo i suradnju.

Aktivnosti u knjižnici:

- suradnja s lokalnim organizacijama, školama, udrugama i volonterima na temama održivosti
- suradnja s nacionalnim i međunarodnim organizacijama kroz programe GLOBE ili drugim programima
- dijeljenje podataka i praćenje okoliša u međunarodnom okruženju
- Erasmus+ programi u Europi.

Pokazatelji za praćenje

- broj partnerstva i suradnji s lokalnim organizacijama i institucijama
- broj volontera koji sudjeluju u održivim akcijama knjižnice.

KOMUNIKACIJA KNJIŽNICE

- informacijski panoji s temama vezanim za građanstvo i održivi razvoj (plakati, kampanje)
- prisutnost na društvenim mrežama: Facebook, Instagram, Twitter, blog
- vlastita adresa e-pošte za komunikaciju s korisnicima (referentna služba).

OBRAZOVANJE ZA ZAJEDNICU

- kako pretraživati knjižni katalog
- kako biti odgovoran digitalni građanin
- kako biti *zeleni građanin* s održivim ponašanjem
- kako ponovno koristiti materijale
- organizacija edukativnih aktivnosti.

DOBRE PRAKSE U KNJIŽNICAMA KARLOVAČKE ŽUPANIJE

- kampanje za reciklažu i ponovno korištenje
- kampanje za smanjenje korištenja plastike
- Nacionalno natjecanje u čitanju – djela birana prema vrijednostima 17 ciljeva održivog razvoja
- projekt GLOBE – mjerenja i opažanja u neposrednom okolišu škole
- projekt Čuvari prirode
- projekt BookCrossing
- STEM projekti

- buvljak – razmjena rabljenih predmeta
- projekt „Čitajmo zajedno zaboravljene knjige“
- program Čajanka s tetom Juliom
- projekt „Naša mala knjižnica“
- program Bookmark Exchange
- eTwinning projekt „Eko eTwinners“
- kampanje: World Cleanup Day, Posadi drvo, ne budi panj
- natječaji: Dukatov natječaj Volim šume, Inin Zeleni pojas
- eko patrola – učenici obilaze sve učionice i bilježe koliko se pojedini razredi pridržavaju odredbi projekta EkoNa(d)zor
- eko-kutak knjižnice
- Erasmus+ programi.

DALJNJE PRAKSE

- promicanje kulture i zdravog života
- organiziranje terenskih posjeta: park prirode, seoska domaćinstva
- edukacija o smanjenju CO₂: ugljični otisak, odvajanje otpada
- dati primjer aktivnog građanstva u održivom razvoju (volontiranje, recikliranje).

Unatoč dobrim praksama predstavljenima u ovoj publikaciji, uvijek postoji prostor za napredak. Ovim Vodičem želi se potaknuti knjižničare na razmjenu ideja i projekata te na veću edukaciju vezanu za zelenu temu. Osim toga, želi ih se potaknuti i na aktivno sudjelovanje u ostvarivanju održivih ciljeva i promoviranju ekološki odgovornih praksi.